УДК 378.035:378.147

к.і.н. **Таравська Я.В.**
(МДПУ ім. Б. Хмельницького)

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНО-ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СТУДЕНТІВ ЗАСОБАМИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

У статті аналізуються особливості формування морально-ціннісних орієнтацій студентів засобами дистанційної освіти та розглядаються основні проблеми, які виникають внаслідок цього процесу. У хронологічній послідовності простежується розвиток та поширення дистанційної форми навчання у вищих навчальних закладах України. Головним чином увага звертається на проблему формування у студентської молоді морально-ціннісних орієнтацій та винайдення найоптимальніших шляхів їхнього розвитку. Успішне вирішення проблеми впровадження дистанційної освіти забезпечить у подальшому високий рівень якості і доступності вищої освіти, а також буде сприяти інтеграції національної освітньої системи в загальну наукову та кульурну світові інфраструктури.

Ключові слова: дистанційна освіта, морально-ціннісні орієнтації, інтеграція, Україна.

Актуальність проблеми. Процес впровадження дистанційної форми навчання триває в українських ВНЗ вже більше 10 років, протягом яких постійно виникає ряд проблем, найголовнішою серед них є відсутність відповідної нормативно-законодавчої бази. Однак цей факт ніяк не перешкоджає університетам використовувати для підготовки студентів цю форму навчання, оскільки вона спрямовується на забезпечення вільного доступу до загальнонаціональних освітніх ресурсів шляхом активного використання студентами сучасних інформаційних технологій. Тому проблеми дослідження, розвитку та поширення дистанційної освіти є достатньо актуальними на сучасному етапі розвитку української вищої освіти.

Проблема дистанційної форми навчання була досліджена у багатьох працях вітчизняних вчених [1 - 4]. Серед українських дослідників, які вивчали організаційні та дидактичні аспекти нової освітньої форми можна виділити праці Н.В. Казаринової [8], В.Н. Валуйського, М.В. Гончаренко та А.А. Павловського [3], Б.І. Шуневича [14], С. Степаненко [13]. Особливу увагу привертають праці В. Демкіна, в яких детально аналізується спектр психологічних принципів, що суттєво впливають на якість дистанційного навчання [5; 6].

Формування цілей статті. Метою даної статті є аналіз сучасного стану дистанційної освіти в українських ВНЗ та визначення основних проблем, пов’язаних з вихованням у студентської молоді провідних морально-етичних якостей.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до «Положень про дистанційне навчання» (підписана прем’єр-міністром України В. Януковичем у 2003 році) поняття «дистанційне навчання» інтерпретується як індивідуалізований процес передання і засвоєння знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчання у спеціалізованому середовищі, яке створене на основі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій [11]. Згідно з цим нормативно-правовим документом державний уряд мав на меті стрімко розвивати систему дистанційного навчання (забезпечити вільний доступ широкому колу громадян до освітніх ресурсів, створити відповідні умови для безперервного навчання впродовж усього життя та багато ін.). Однак ця програма не була реалізована належним чином (навіть до 2013 року) в силу ряду обставин, до яких можна віднести як нерозуміння чиновниками важливості дистанційної освіти, а звідси відповідно і не сформована нормативна база.

За таких умов ініціатива доопрацювання і подальшого вдосконалення системи дистанційної освіти переходить до працівників вищих навчальних закладів, які закономірно зацікавлені у розвитку тієї освітньої установи, у межах якої вони працюють.

На основі глибокого аналізу наукових праць, присвячених проблемам впровадження дистанційної форми навчання, можна зробити висновки, що її повноцінний і стрімкий розвиток можливий за умов наявності таких складових частин, як:

- нормативно-правової бази;
- навчальних закладів;
- контингенту студентів;
- навчальних програм і курсів;
- відповідної матеріально-технічної бази;
- фінансової підтримки [12, с. 25].

Що стосується розробки дистанційного курсу з будь-якої дисципліни, то алгоритм його формування складається з наступних етапів:

- проектування дистанційного курсу;
- проектування технології освоєння курсу;
- створення всіх необхідних елементів курсу;
- розміщення готового курсу в навчальних центрах (мережа Internet) [4].

Щодо проблеми формування у студентів морально-етичних якостей в процессі вивчення навчальних дисциплін дистанційно, то в першу чергу, це залежить від особистісних якостей науково-педагогічного працівника, під егідою якого вони здобувають знання. Ця людина повинна гармонійно поєднувати у собі високорозвинені професійні якості викладача з глибоким духовним розвитком, оскільки духовність – це та якість людини, що виходить за межі матеріальних, прагматичних інтересів, це безкорисливе прагнення до абсолютної істини, добра і краси, втілення цього прагнення в життя і усвідомлення його як ознаки людського в людині [7].

Духовна сторона гармонійно розвиненої особистості визначає її індивідуальність, спонукає людину до самовизначення свого буття, сприяє розвитку творчого бачення в професійній діяльності і повсякденному житті, допомагає налагодити внутрішній зв'язок між поколіннями завдяки залученню до культури і традицій свого народу, визначає напрямок духовного росту і самовдосконалення, які розкриваються у благородстві і красі людських вчинків. Духовна сфера потребує розвитку оскільки у протилежному випадку свідомість особистості буде підпорядкована лише прагненням біологічного рівня. Забуваючи про власні інтереси в соціальній активності, людина стає спроможною відкрити і пережити інші цінності, зробити їх власним надбанням, а значить набути більше людяності, краси і таким чином самоактуалізуватися.

Якщо духовна сфера не отримує вірної основи для свого розвитку, свідомість, в структуру якої не закладена система ключових понять, може бути заснована на їх підміні. В силу неоднорідності людської природи, в духовній сфері людині закладено не тільки прагення прекрасного, але й його протилежностей.

Відомий український психолог Г. Костюк, інтерпретуючи поняття «виховання» у контексті навчального процесу, вкладав у нього досить глибокий зміст, а саме: «виховання – це керування індивідуальним становленням людської особистості.... Виховувати означає проектувати поступове становлення якостей майбутньої особистості та керувати здійсненням накреслених проектів» [9]. Особливість студентської молоді як соціальної групи обумовлена тим, що на відміну від інших соціальних груп, вона не залучена до виробничої праці, а відтак формування її цінностей і інтересів здійснюється за безпосередньою участю викладача у навчально-виховному процесі, який має приділити значну увагу таким чинникам, як мова викладання, мистецтво, соціальне середовище, засоби масової інформації, спілкування з природою та ін. [1].

Проектуючи дистанційні курси з навчальних дисциплін значну увагу слід приділити їхньому змісту, який має бути спрямований як на розвиток духовних, психічних і соціальних особливостей студента, так і на становлення його ціннісних орієнтацій, які є найважливішим компонентом індивідуальної організації людини, а також його етично-психологічної і інтелектуальної діяльності. Саме в них резюмується життєвий досвід, як основна домінанта

духовності в цілому. Тому загальний зміст навчальних планів повинен в першу чергу відповідати цілям нашої держави і нашої нації.

Ускладнює ситуацію проблема відсутності у закладах вищої освіти атестованих фахівців з дистанційного навчання, відсутність регламентації обліку і оплати їх робочого часу, відсутність єдиних норм навчального, методичного, наукового і організаційного навантаження на викладача та ряд інших чинників [2, с. 17]. Крім того, дистанційна освіта вимагає вміння розробляти мультимедійні інтерактивні курси, що також є досить проблематичним для переважної більшості викладачів українських ВНЗ.

Висновки. Здійснивши загальний аналіз освітньої системи бачимо, що стан дистанційної освіти на сьогоді перебуває лише у стадії становлення, а її теоретичні здобутки фрагментарно впроваджено в освітню практику ВНЗ. Доклавши максимум зусиль до розвитку цієї форми навчання, ми зможемо подолати ряд таких соціальних проблем, як: підвищення рівня освіченості суспільства і якості освіти; підвищення соціальної та професійної мобільності населення, формування єдиного освітнього простору в рамках загального світового співтовариства та багато ін. [10].

В галузі сучасної вищої освіти, яка з кожним роком набуває якісно нових рис і особливостей, шлях до успіху пролягає через моральне відродження і становлення ідеалів студентської молоді. Формування провідних морально-етичних якостей студентської молоді тісно пов'язано з формуванням творчої особистості майбутнього спеціаліста, а це неможливо без осмислення національної культури як цілісної системи. Сучасний навчально-виховний процес потребує інтелектуалізації, насичення проблемністю і збільшення самостійної роботи студента.

Загальнокультурний, моральний і духовний досвід, отриманий студентами під час правильно організованого дистанційного навчання, формує відповідне соціокультурне поле особистості, сприяє самовизначенню молодої людини через створення свого власного духовного світу, а також сприяє розвитку творчості в професійній діяльності.

Завдяки стрімкому розвитку громадянського суспільства та цифрових технологій, дистанційна освіта даватиме людям можливість зручно самовдосконалюватися.

Подальшого розвитку та вдосконалення потребують адаптація і застосування багаторічного досвіду європейських педагогічних технологій дистанційного навчання до освітніх умов України та розробка і подальша апробація власних технологій дистанційної освіти.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Абрамчук О.В. Формування ціннісних орієнтацій студентів ВТНЗ у навчально-виховному процесі [Електронний ресурс] / О.В. Абрамчук. – Режим доступу: http://conf.vntu.edu.ua/humed/2008/1/

2. Батишкіна Ю. Технологічні й організаційні проблеми впровадежння дистанційного навчання у ВНЗ / Юлія Батишкіна // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. – Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи: наукове видання. – Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2011. – Вип. 27. – С. 15-20.

3. Валуйський В.Н. Дистанційний курс «Разработка дистанционных курсов с использованием e-learning платформы Moodle [Електронний ресурс] / В.Н. Валуйський, М.В. Гончаренко, А.А. Павловський. – Режим доступу: http: // http://moodle.udec.ntu-kpi.kiev.ua/moodle/course/view.php?id=25

4. Громова Л.П. Використання ілюстративного матеріалу для створення дистанційного курсу історії України [Електронний ресурс / Л.П. Громова]. – Режим доступу: http://conf.vntu.edu.ua/humed/2008/txt/gromova/

5. Демкін В.П. Организационно-методическая работа при дистанционном обучении / В.П. Демкин, Г.В. Можаева // Открытое и дистанционное образование. – 2002. – №2. – С. 15-22.

6. Демкин В.П. Организация учебного процесса на основе технологий дистанционного обучения Учебно-методическое пособие / В.П. Демкин, Г.В. Можаева. – Томск: ТГУ, 2003. – 112 с.

7. Кадочнікова Л.О. Актуальність набуття загальнокультурного, морального, духовного досвіду в процесі формування спеціаліста в освітньому просторі сьогодення [Електронний ресурс] / Л.О. Кадочнікова. – Режим доступу http://conf.vntu.edu.ua/humed/2008/txt/Kadoznikova.php

8. Казаринова Н.В. Межличностное общение: Конспект лекций / Н.В. Казаринова. – СПб.: Изд-во Михайлова В.А., 2000. – 64 с.

9. Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / Г.С. Костюк [За ред. Л.Н. Проколієнко]. – К.: Рад. Школа, 1989. – 608 с.

10. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://www.osvita.org.ua/distance/pravo/01/html

11. Положення про дистанційне навчання [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://osvita.ua/legislation/Dist_osv/2999/

12. Поцулко О.А. Дистанційна освіта в Україні / О.А. Поцулко // Наукова скрабниця освіти Донеччини, 2009. - №1. – С. 24-28.

13. Степаненко С. Про трансофрмацію системи заочної освіти в умовах інтеграції в Європейський освітній простір / С. Степаненко // Вища школа. - №2. – 2007. – С. 31-37.

14. Шуневич Б. Дистанційна освіта: Теорії індустріалізації викладання / Б. Шуневич // Педагогіка і психологія професійної освіти. - №5. – 2002. – С. 45-50.

Рецензент: к.пед.н., доц. Безносюк О.О., старший науковий співробітник науково-дослідного центру, Військовий інститут, Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Таравская Я.В.

ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ МОРАЛЬНО-ЦЕННОСТНЫХ ОРИЕНТАЦИЙ СТУДЕНТОВ СРЕДСТВАМИ ДИСТАНЦИОННОГО ОБРАЗОВАНИЯ

В статье анализируются особенности внедрения дистанционного образования и основные проблемы, которые возникают в результате этого процесса. В хронологической последовательности прослеживается развитие и распространение дистанционной формы обучения в высших учебных заведениях Украины. Внимание, главным образом, обращается на проблему формирования у студенческой молодежи морально-ценностных ориентаций и возможные пути ее решения. Успешное решение проблемы внедрения дистанционного образования обеспечит в дальнейшем высокий уровень качества и доступности высшего образования, а также будет способствовать интеграции национальной образовательной системы в общую научную и культурную мировые инфраструткуры.

Ключевые слова: дистанционное образование, морально-ценностные ориентации, интеграция, Украина.

Taravska Y.

FEATURES OF THE FORMATION OF MORAL VALUE ORIENTATION OF STUDENTS BY MEANS OF DISTANCE EDUCATION

In the article analyzes the features of the implementation of distance education and the main problems arising from the process. In chronological order traced the development and dissemination of distance learning in higher educational institutions of Ukraine. Especially attention is paid to the problem of forming student's moral values and the invention of the possible ways to overcome it. A successful solution to the problem of implementing distance education will provide further high quality and accessibility of higher education and will also facilitate the integration of the national education system in general scientific and cultural global infrastructure.

Keywords: distance education, moral values orientation, integration, Ukraine.